

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น Risk Management in Community

ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์

สารบัญ

สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
คำนำ	(14)
บทที่ 1 ชุมชนท้องถิ่น	1
1. ความหมายของชุมชนท้องถิ่น	2
2. ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น	2
3. ภูมิสังคมและบริบทชุมชนท้องถิ่นในแต่ละภาคของไทย	4
4. สภาพปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น	10
5. ประเภทของปัญหาและความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	15
6. ความหมายของความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	19
7. สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	20
8. เป้าหมายของการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	22
9. องค์ประกอบความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น	25
10. สรุป	27
คำถามท้ายบท	29
เอกสารอ้างอิง	30
บทที่ 2 การเรียนรู้แนวคิด เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก	31
1. การเรียนรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ และความเสี่ยงจากโลกาภิวัตน์	32
2. การเรียนรู้เรื่องโมเดลเศรษฐกิจ BCG	33
3. การเรียนรู้เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน	35
4. การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	40
5. แนวคิดการนำเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง	42
6. แนวคิดการมีส่วนร่วม	43
7. แนวคิดการเปิดพื้นที่สาธารณะ	44
8. แนวคิดการเรียนรู้	45
9. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดในกระบวนการทำงานของชุมชนท้องถิ่น สำหรับลดความเสี่ยงเพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลง	48
10. สรุป	50
คำถามท้ายบท	53
เอกสารอ้างอิง	54

บทที่ 3 การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชนท้องถิ่น	55
1. ความหมายของบริบทข้อมูลและสารสนเทศชุมชนท้องถิ่น	56
2. ความสำคัญของข้อมูลชุมชนท้องถิ่น	56
3. โครงสร้าง ขอบเขตของข้อมูลชุมชนท้องถิ่น	58
4. การวิเคราะห์ปัญหา ความเสี่ยงและความต้องการการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น	90
5. การทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา การจัดการความเสี่ยง และการต่อยอดการพัฒนา	91
6. สรุป	93
คำถามท้ายบท	96
เอกสารอ้างอิง	97
 บทที่ 4 แนวคิด แนวปฏิบัติการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น	 98
1. การวิเคราะห์และระบุความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	99
2. การประเมินความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	101
3. การจัดลำดับความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	103
4. การประสานเครือข่ายและการสร้างกลไกสนับสนุนการจัดการความเสี่ยง	105
5. การตอบสนองความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	106
6. การควบคุมความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	108
7. วงจรการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	109
8. ผลลัพธ์ของการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	111
9. สรุป	112
คำถามท้ายบท	114
เอกสารอ้างอิง	115
 บทที่ 5 เครื่องมือและแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น	 116
1. กองทุนสวัสดิการชุมชน	117
2. สถาบันการเงินชุมชน	118
3. ชุดข้อมูล (แผนที่ทำมือ)	119
4. แผนพัฒนาตำบล (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น)	119
5. การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)	120
6. การวิจัยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม	121
7. ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP)	122
8. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP)	123

9. โครงการและกิจกรรม	127
10. การประชุมประจำเดือน	132
11. ธรรมนูญชุมชน (กฎ กติกา)	133
12. การถอดบทเรียน	133
13. การศึกษาดูงาน	134
14. แผนธุรกิจชุมชน (Community Business Model Canvas: CBMC)	134
15. ประชาคมตำบล	135
16. เครือข่ายการดำเนินงาน	136
17. แนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา	136
18. หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9)	137
19. การสร้างและเชื่อมต่อบริบทให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	141
20. สรุป	151
คำถามท้ายบท	152
เอกสารอ้างอิง	153
บทที่ 6 การพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	154
1. ความหมายของการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น	155
2. ความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น	155
3. แนวโน้มความเสี่ยงที่ต้องพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น	156
4. ประเภทของทุนมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น	157
5. บทบาทและทักษะของผู้นำในชุมชนท้องถิ่น	159
6. การพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนเพื่อรองรับความเสี่ยง	161
7. จิตอาสาหลักการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	164
8. การสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นให้มีความสุขภาวะที่ดี	165
9. ชุมชนแห่งความสุข สุขจากความพอเพียงพอดีและยั่งยืน	166
10. สรุป	167
คำถามท้ายบท	170
เอกสารอ้างอิง	171
บทที่ 7 บทบาทขององค์กรภาครัฐและนอกภาครัฐกับการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น	172
1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	173
2. สภาองค์กรชุมชนตำบล	175
3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)	177

4. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	180
5. องค์การธุรกิจและองค์การสาธารณประโยชน์ (องค์กรเพื่อสังคม)	181
6. สรุป	184
คำถามท้ายบท	186
เอกสารอ้างอิง	187

บทที่ 8 กรณีศึกษาความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง ชุมชนตำบลนาทอน

อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	188
1. บริบทของพื้นที่ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	189
2. ความเสี่ยงของชุมชนตำบลนาทอน	191
3. การประเมินชุมชนเข้มแข็งตำบลนาทอน	195
4. บทบาทของผู้นำกับการจัดการความเสี่ยงในชุมชนตำบลนาทอน	196
5. หลักคิดและทักษะในการทำงานของผู้นำและสมาชิกในชุมชนตำบลนาทอน	197
6. เครื่องมือและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนา ของชุมชนตำบลนาทอน	198
7. กลไก กระบวนการและเครือข่ายการดำเนินงานตำบลนาทอน	199
8. บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชน ตำบลนาทอน	203
9. ผลลัพธ์จากการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนา ของชุมชนตำบลนาทอน	204
10. ปรากฏการณ์จากพื้นที่ที่เป็นฐานรากของการจัดการความเสี่ยงตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล	208
11. สรุป	210
คำถามท้ายบท	211
เอกสารอ้างอิง	212

บทที่ 9 กรณีศึกษาการจัดการความเสี่ยงตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว 213

1. บริบทของพื้นที่ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	214
2. ความเสี่ยงของชุมชนตำบลคลองหินปูน	215
3. การประเมินชุมชนเข้มแข็งตำบลคลองหินปูน	219
4. บทบาทของผู้นำกับการจัดการความเสี่ยงในชุมชนตำบลคลองหินปูน	220
5. หลักคิดในการทำงานของผู้นำและสมาชิกในชุมชนตำบลคลองหินปูน	222
6. เครื่องมือและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนา ของชุมชนตำบลคลองหินปูน	223

7. กลไก กระบวนการ และเครือข่ายการดำเนินงานตำบลคลองหินปูน	225
8. บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองหินปูน	230
9. ผลลัพธ์จากการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของชุมชนตำบลคลองหินปูน	232
10. ปรากฏการณ์จากพื้นที่ที่เป็นฐานรากของการจัดการความเสี่ยงตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว	233
11. สรุป	235
คำถามท้ายบท	236
เอกสารอ้างอิง	237
บทที่ 10 กรณีศึกษาการจัดการความเสี่ยงตำบลพระแท่น อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี	238
1. บริบทของพื้นที่ตำบลพระแท่น อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี	239
2. ความเสี่ยงของชุมชนตำบลพระแท่น	240
3. การประเมินชุมชนเข้มแข็งตำบลพระแท่น	244
4. บทบาทของผู้นำกับการจัดการความเสี่ยงในชุมชนตำบลพระแท่น	244
5. หลักคิดและทักษะในการทำงานของผู้นำและสมาชิกในชุมชนตำบลพระแท่น	246
6. เครื่องมือและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของชุมชนตำบลพระแท่น	248
7. กลไก กระบวนการและเครือข่ายการดำเนินงานตำบลพระแท่น	249
8. บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลพระแท่น	253
9. ผลลัพธ์จากการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น	255
10. ปรากฏการณ์จากพื้นที่ที่เป็นฐานรากของการจัดการความเสี่ยงตำบลพระแท่น อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี	258
11. สรุป	259
คำถามท้ายบท	261
เอกสารอ้างอิง	262
บทที่ 11 การจัดการความเสี่ยงในมิติการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเชิงพื้นที่ชุมชนตำบลปากช่อง อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา	263
1. บริบทชุมชนตำบลปากช่อง อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา	264
2. การจัดการความเสี่ยงและจุดเปลี่ยนในชุมชนตำบลปากช่อง	264

3. การแก้ปัญหา การจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของชุมชน ตำบลปากช่อง	266
4. ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลปากช่อง	268
5. สรุป	271
คำถามท้ายบท	272
เอกสารอ้างอิง	273
บรรณานุกรม	274
ดัชนี	279
เกี่ยวกับผู้เขียน	280

ตัวอย่าง

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1	ตัวอย่างการจัดเก็บข้อมูลภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือ	63
ตารางที่ 3.2	ปฏิทินการผลิตพืช ผัก ผลไม้ทางการเกษตรของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้	77
ตารางที่ 3.3	ตารางรายละเอียดการดำเนินโครงการ กิจกรรม	92
ตารางที่ 4.1	ค่าเฉลี่ยการระบุความเสี่ยงในประเด็นการดำเนินงาน กิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	104
ตารางที่ 8.1	ผลการประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งตำบลนาทอนปี พ.ศ. 2565	195
ตารางที่ 9.1	ผลการประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งตำบลคลองหินปูน ปี พ.ศ. 2565	220
ตารางที่ 10.1	ผลการประเมินตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งตำบลพระแท่น ปี พ.ศ. 2565	244

ตัวอย่าง

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	ความเชื่อมโยงของปัญหาหนี้สินในมิติเศรษฐกิจ	12
ภาพที่ 1.2	การจำแนกระดับความเสี่ยงตามบริบทของปัญหา	18
ภาพที่ 1.3	องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น	21
ภาพที่ 2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้ลดความเสี่ยงเพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลง	50
ภาพที่ 3.1	วัด อาราม สิ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในชุมชนท้องถิ่นอำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย	59
ภาพที่ 3.2	โครงสร้างข้อมูลครัวเรือนและประชากร	60
ภาพที่ 3.3	โครงสร้างข้อมูลอุบัติเหตุ ภัยจากอาชญากรรมและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น	62
ภาพที่ 3.4	โครงสร้างข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพในชุมชนท้องถิ่น	66
ภาพที่ 3.5	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชาวประมง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	67
ภาพที่ 3.6	ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นที่สามารถต่อยอดคุณค่าเพิ่มของอำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก	68
ภาพที่ 3.7	โครงสร้างข้อมูลภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น	69
ภาพที่ 3.8	เรือที่เป็นภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพประมงของชุมชนท้องถิ่นอำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี	70
ภาพที่ 3.9	โครงสร้างข้อมูลศูนย์เรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น	72
ภาพที่ 3.10	ที่ดินทางการเกษตรของชุมชนท้องถิ่นอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	73
ภาพที่ 3.11	ป่าชุมชน และป่าธรรมชาติในที่ดินอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง	74
ภาพที่ 3.12	แหล่งน้ำที่สำคัญในชุมชนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	75
ภาพที่ 3.13	โครงสร้างข้อมูลแหล่งที่มาของรายได้ของชุมชนท้องถิ่น	76
ภาพที่ 3.14	ผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง	79
ภาพที่ 3.15	โครงสร้างข้อมูลการจัดการผลผลิตในระดับปฐมภูมิ ทุตติภูมิและตติภูมิของชุมชนท้องถิ่น	80
ภาพที่ 3.16	โครงสร้างข้อมูลเงินทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนท้องถิ่น	81
ภาพที่ 3.17	วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชนท้องถิ่นอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	82
ภาพที่ 3.18	โครงสร้างข้อมูลการจัดการปริมาณของเหลือใช้ในการเกษตรของชุมชนท้องถิ่น	83
ภาพที่ 3.19	โครงสร้างข้อมูลการจัดการความเสี่ยงด้านการรวมกลุ่มของชุมชนท้องถิ่น	85
ภาพที่ 3.20	โครงสร้างข้อมูลรายรับ รายจ่ายและการออมในบัญชีครัวเรือน	86

ภาพที่ 3.21	ความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่นจากนโยบายภาครัฐ	87
ภาพที่ 3.22	โครงสร้างข้อมูลการทำแผนงานโครงการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนท้องถิ่น	91
ภาพที่ 4.1	การจำแนกความเสี่ยงจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนท้องถิ่น	100
ภาพที่ 4.2	ประเด็นความเสี่ยงแยกตามกิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของวิสาหกิจชุมชน	101
ภาพที่ 4.3	การประสานเครือข่ายและกลไกสนับสนุนการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	105
ภาพที่ 4.4	วงจรการจัดการความเสี่ยงที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้	110
ภาพที่ 5.1	ความสัมพันธ์ระหว่างแผนงาน โครงการ กิจกรรม	128
ภาพที่ 5.2	ระบบธรรมาภิบาลที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	143
ภาพที่ 5.3	ระบบเกษตรกรรมที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	144
ภาพที่ 5.4	ระบบสิ่งแวดล้อมที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	145
ภาพที่ 5.5	ระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	146
ภาพที่ 5.6	ระบบสวัสดิการชุมชนที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	148
ภาพที่ 5.7	ระบบสุขภาพที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น	149
ภาพที่ 5.8	ระบบอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ที่ลดความเสี่ยงก่อให้เกิดความยั่งยืน ในชุมชนท้องถิ่น	150
ภาพที่ 6.1	การจัดลำดับการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนที่สอดคล้องกับปัญหาและ ความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น	162
ภาพที่ 8.1	กระบวนการจัดการความเสี่ยงเพื่อการต่อยอดการพัฒนาชุมชนตำบลนาทอน	201
ภาพที่ 8.2	บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนา ของสภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน	205
ภาพที่ 9.1	กระบวนการจัดการความเสี่ยงเพื่อการต่อยอดการพัฒนาชุมชนตำบลคลองหินปูน	228
ภาพที่ 9.2	บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชน ตำบลคลองหินปูน	231
ภาพที่ 10.1	กระบวนการจัดการความเสี่ยงเพื่อการต่อยอดการพัฒนาชุมชนตำบลพระแท่น	252
ภาพที่ 10.2	บริบทการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชน ตำบลพระแท่น	254
ภาพที่ 11.1	การสาธิตการประกอบและการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี IoT	267
ภาพที่ 11.2	การเรียนรู้เพื่อการจัดการความเสี่ยงและการต่อยอดการพัฒนา ของชุมชนตำบลปากช่อง	269

คำนำ

ชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญให้กับประเทศชาติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สร้างผลกระทบให้กับชุมชนท้องถิ่นทั้งด้านบวกและด้านลบ การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีศักยภาพในการจัดการตนเองอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ความเสี่ยง และวิกฤตการณ์ต่างๆ โดยมีบทเรียนจากอดีตที่ผ่านมา จำเป็นต้องเสริมสร้างรากฐานให้ชุมชนท้องถิ่นมีวิธีการจัดการกับปัญหาและความเสี่ยง

ทั้งนี้ เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น คือ การสร้างระบบ กลไก และกระบวนการที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งพึ่งตนเองหรือจัดการตนเองได้ โดยที่ชุมชนท้องถิ่นจะไปสู่เป้าหมายได้นั้น ย่อมต้องมีศักยภาพและความสามารถในการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ เมื่อกล่าวถึงชุมชนเข้มแข็งก็ต้องรวมถึงความสามารถในการพึ่งตนเองได้ซึ่งต้องเป็นเรื่องเดียวกัน ดังนั้นตำราเล่มนี้ จึงได้พัฒนาขึ้นจากการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย การร่วมทำงานกับผู้นำชุมชนท้องถิ่นหลายแห่ง การเป็นกระบวนการที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และฝึกอบรมให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการพบเห็นตำราส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แต่อาจมิได้เจาะจงหรือมีจุดเน้นเรื่องการจัดการความเสี่ยงโดยตรงซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญ

ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตำราการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่นเล่มนี้ จึงได้เรียบเรียงผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบจากปรากฏการณ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ในรายวิชา ปพส. 412 การจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์) วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตลอดจนนักศึกษาสถาบันอื่นๆ และผู้สนใจทั่วไปทั้งบุคลากรภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ที่ทำงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยเนื้อหาที่ปรากฏในตำรา ครอบคลุมบริบทชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการความเสี่ยงในมิติต่างๆ เพื่อให้สามารถนำไปเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

การนำเสนอเนื้อหาของตำราแบ่งออกเป็น 11 บท โดยบทที่ 1 กล่าวถึงชุมชนท้องถิ่นและความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น บทที่ 2 กล่าวถึงการเรียนรู้แนวคิด เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก บทที่ 3 กล่าวถึงการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ความสำคัญของข้อมูล การใช้ข้อมูลเพื่อการจัดการความเสี่ยง บทที่ 4 กล่าวถึงแนวคิดแนวปฏิบัติการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น บทที่ 5 กล่าว

ถึงเครื่องมือ วิธีการในการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น บทที่ 6 กล่าวถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยง บทที่ 7 กล่าวถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐและนอกภาครัฐ กับการดูแลชุมชนท้องถิ่น บทที่ 8 กล่าวถึงกรณีศึกษาความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล บทที่ 9 กล่าวถึงกรณีศึกษาความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง ตำบลคลองหินปูน อำเภอลำน้ำโยน จังหวัดสระแก้ว บทที่ 10 กล่าวถึงกรณีศึกษา การจัดการความเสี่ยงของตำบลพระแท่น อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี และบทที่ 11 กล่าวถึง การจัดการความเสี่ยงมิติการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเชิงพื้นที่ชุมชนตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา โชคธาร และรองศาสตราจารย์ ดร.ภักตร์วิทย์ สมยานะ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์อ่านและกลั่นกรองเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่อตำรา เพื่อให้ตำรา มีความสมบูรณ์สามารถนำไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์อ้างอิงทั้งในด้านการวิชาการและการปฏิบัติสำหรับ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

ท้ายนี้ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่สร้างระบบที่เอื้อให้คณาจารย์ ได้พัฒนาผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ตำราเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ โดยตรงกับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชนที่มีนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ที่ประสงค์จะเรียนรู้การจัดการความเสี่ยงที่เชื่อมโยง กับวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น หากนักศึกษาหรือผู้อ่านท่านใดมีคำแนะนำ เพิ่มเติม เพื่อการปรับปรุงเนื้อหาให้ดียิ่งขึ้น ติดต่อผู้เขียนได้ทาง Email: supawadee.k@psds.tu.ac.th จักขอบพระคุณยิ่ง

สุภาวดี ขุนทองจันทร์

มิถุนายน 2568

ชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ชุมชนแต่ละแห่งที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของไทยมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิสังคม ลักษณะทางกายภาพที่แวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของคนในท้องถิ่น การแสดงออกในชุมชนนั้นๆ การรู้จักบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่แตกต่างอย่างถ่องแท้ จะทำให้เข้าใจและเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเสี่ยงที่ชุมชนท้องถิ่นกำลังเผชิญ เพื่อนำสู่แนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาในบทนี้ จะกล่าวถึงความหมายของชุมชนท้องถิ่น ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น ภูมิสังคมและบริบทชุมชนท้องถิ่นในแต่ละภาคของไทย สภาพและประเภทของปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ความหมายของความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น การประเมินความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น เป้าหมายของการจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น และองค์ประกอบความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงของชุมชนท้องถิ่น ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง มีความผูกพันในวิถีการดำเนินชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งอาจจะเป็นระดับหมู่บ้าน หรือระดับตำบลที่อยู่ในประเทศไทย อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน มีกิจกรรมทำร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีตามมาตรฐานสังคม ซึ่งในแต่ละชุมชนท้องถิ่นจะมีผู้นำ ในระดับหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนในระดับตำบล คือ กำนัน

องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นชุมชนท้องถิ่น คือ การมีทุนมนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตการดำรงอยู่ โดยใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นหลักในการทำกิจกรรม มีทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่มของคนในชุมชนที่ร่วมกันทำ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นเครือข่ายแบบเกาฮ่อน เพราะชุมชนท้องถิ่นจะผนึกกำลังอยู่กันแบบเครือญาติ นับถือกันเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเลี้ยว เป็นเกลอ เป็นกัลยาณมิตรที่เอื้ออาทรต่อกัน ความเป็นเครือข่ายผนึกกำลังแบบญาติพี่น้อง สร้างพลังความรัก ความสามัคคี หลอมรวมจิตใจของคนในชุมชนที่อยู่กันอย่างเอื้ออาทรกลายเป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญ

ความหมายและเครือข่ายความสัมพันธ์ของความเป็นชุมชนท้องถิ่น สะท้อนความแตกต่างจากการเป็นชุมชนเมืองมากโดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ ชุมชนท้องถิ่นแม้จะได้รับผลกระทบจากสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต แต่ส่วนใหญ่ยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่อยู่เบื้องลึก เบื้องหลังที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และจิตวิญญาณของความเป็นเครือญาติด้วยวัฒนธรรมการช่วยเหลือเผื่อแผ่กันที่ไม่สูญสลายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ ความสัมพันธ์อย่างมีเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นภูมิคุ้มกันที่ช่วยรองรับความเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในวิถีชีวิตได้

2. ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ของชาติไทย ชุมชนท้องถิ่นจึงต้องสร้างความเข้มแข็งให้พึ่งตนเองได้ และต้องมีหน้าที่สำคัญ ดังนี้ (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2566)

2.1 การบำรุงรักษาสถาบันครอบครัวให้อยู่ในระเบียบ วินัย มีจริยธรรมและความประพฤติที่ดีงาม ให้เป็นสถาบันพื้นฐานของชุมชน สังคม และประเทศชาติ สนับสนุนให้แต่ละครอบครัวมีการเรียนรู้ที่ดี มีทักษะชีวิต และทักษะการประกอบอาชีพ มีความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้

2.2 การสร้างกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ เช่น การจัดทำธรรมนูญชุมชน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของ

คนในชุมชนท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่อย่างผาสุก ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

2.3 ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อดูแลความเป็นอยู่ในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้สามารถป้องกัน แก้ไข ปัญหา ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้า

2.4 การดำรงอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ตั้งแต่ระดับที่เป็นหน่วยเล็กที่สุด สถาบันครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล ดำรงความเป็นสถาบันในแต่ละระดับ ให้แต่ละระดับมีหน้าที่ในการขัดเกลา บ่มเพาะ ระเบียบ วินัย ดำรงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบาทหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและจริยธรรมอันดีงาม

2.5 สนับสนุนความรู้ รัก สามัคคีและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปลุกจิตสำนึกและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนค่านิยมอันดีงามรักษาไว้และสืบทอดซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมต่อกับภูมิปัญญาสากล

2.6 สร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้เป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเอง โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดหลักสำหรับการดำรงชีวิตให้พออยู่ พอกิน แล้วค่อยๆ เสริมสร้างความเจริญในระดับที่สูงขึ้นเมื่อมีความพร้อม

2.7 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกในโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา การจัดการความเสี่ยง และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้หลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2.8 สนับสนุน ส่งเสริม เติบโต และดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ ด้วยการสร้างสังคม “รู้ รัก สามัคคี” และเอื้ออาทรต่อกัน

2.9 สร้างและรักษาทุนทางปัญญา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเอง ทั้งการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทย ที่มีเอกลักษณ์ในการพึ่งพาอาศัย เกื้อกูลกันมาโดยตลอด

2.10 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนโยบายสาธารณะ ที่เป็นปัญหากระทบกับชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในอดีต และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจน ปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งบางปัญหาถ้าได้มีการเตรียมการป้องกันก็จะสามารถแก้ไขได้ เพื่อให้นโยบายสาธารณะเป็นกลไกในการแก้ปัญหาและลดความเสี่ยงให้กับชุมชนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปชุมชนท้องถิ่น มีบทบาท ความรับผิดชอบสำคัญต่อชุมชนของตนเองเป็นหลัก โดยต้องมีความกระตือรือร้นในการรวมตัวกันป้องกันปัญหา และแก้ปัญหาตามที่สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2566ข) ได้กล่าวไว้ข้างต้น อย่างไรก็ตามการที่ชุมชนจะสามารถดำเนินบทบาท ความรับผิดชอบได้ดี จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ คือ หน่วยงานของรัฐต้องทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถรับผิดชอบและทำหน้าที่ต่อชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในกระบวนการเรียนรู้ การตัดสินใจและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกัน แก้ปัญหาและจัดการความเสี่ยงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่อยู่ในพื้นที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

3. ภูมิสังคมและบริบทชุมชนท้องถิ่นในแต่ละภาคของไทย

ชุมชนท้องถิ่น เป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่เป็นสังคมฐานราก ตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติ หมู่บ้าน หรือตำบล ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของไทย กลุ่มคนที่อยู่รวมกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ มีกิจกรรมร่วมกันในวิถีชีวิต อยู่กันแบบเครือญาติ มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาที่นับถือตามความศรัทธา เช่น พุทธ คริสต์ อิสลามและอื่นๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพตามภูมิโนเศแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน สร้างบริบทที่งดงามมีเสน่ห์บ่งบอกความเป็นชุมชนท้องถิ่นไทยที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาและเรียนรู้

พื้นที่ประเทศไทย มีการจัดแบ่งออกเป็นภูมิภาคตามวัตถุประสงค์การบริหารจัดการของภาครัฐ เช่น การจัดแบ่งตามการเมือง จัดแบ่งตามอุดมคติวิทยา จัดแบ่งตามการท่องเที่ยว แต่ถ้าหากพิจารณาการจัดแบ่งโดยใช้เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ แบ่งออกเป็น 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดแบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ นักศึกษา ผู้อ่านได้เห็นภาพความแตกต่างที่ชัดเจน เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ ส่งผลต่อภูมิสังคมที่เป็นองค์ประกอบและบ่งบอกความเป็นชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีเสน่ห์ภายใต้เอกลักษณ์ความเป็นไทย

ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นในแต่ละภาคของไทย จะแตกต่างกันตามสภาพภูมิสังคม ลักษณะทางกายภาพที่แวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ภูเขา แม่น้ำ ทะเล ป่าไม้ ที่เป็นส่วนหนึ่งของความงดงามที่สร้างสภาพแวดล้อมและมีอิทธิพลต่อนิสัยใจคอและการแสดงออกของผู้คน ในวิถีการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น มีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน ทำนา ทำไร่ มีการปลูกพืชหลักและพืชรองตามฤดูกาล มีหลักคำสอนทางศาสนา

ให้คนในชุมชนใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยว มีประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นหลักความดีงามในวิถีการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้มีความรู้ ภูมิปัญญา เรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ และใช้ความรู้และภูมิปัญญาปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น มีภาษาท้องถิ่น อุนิสิยใจคอของคนในชุมชน มีหน่วยเศรษฐกิจอยู่ในชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน กองทุนออมทรัพย์ กองทุนพัฒนาอาชีพ หรือสถาบันการเงิน เป็นต้น

3.1 ชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือ (ดินแดนล้านนา) ตั้งอยู่ตอนบนของประเทศไทย ในอาณาบริเวณ 9 จังหวัด ซึ่งแบ่งเป็นภาคเหนือตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า ทิวเขา สลับกับที่ราบหุบเขา เทือกเขาที่สำคัญของทางภาคเหนือ ได้แก่ เทือกเขาแดนลาว เทือกเขาถนนธงชัย เป็นแนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมา เป็นเขตต้นน้ำของแม่น้ำสาละวิน เทือกเขาจอมทอง เทือกเขาผีปันน้ำ เทือกเขาขุนตาล เทือกเขาหลวงพระบางเป็นแนวพรมแดนกันระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เทือกเขานอกจากเป็นพรมแดนกันเขตแดนแล้ว ในบริเวณเทือกเขายังมีต้นไม้นานาชนิด ปกคลุม มีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่ยู่ออาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญในภาคเหนือ มีแม่น้ำสายสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักในการเกษตรกรรมที่ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น คือ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ที่ไหลไปรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ และมีแม่น้ำป่าสักไหลไปทางใต้ มีแหล่งน้ำทางธรรมชาติขนาดใหญ่ คือ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ และ บึงสีไฟ จังหวัดพิจิตร ภาคเหนือมี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว สภาพธรรมชาติที่สวยงามและลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม ประเพณี อาหารท้องถิ่นล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ, มปป)

การประกอบอาชีพที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือ คือ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การทำป่าไม้ ประมงน้ำจืด การทำเหมืองแร่ อุตสาหกรรม การค้าและการบริการ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ คือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน พืชไร่ กาแฟ ไม้ผลเมืองหนาว ไม้ยืนต้น ผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ การเกษตรอื่นๆ รายได้ประชาชนเฉลี่ย 110,897 บาทต่อคนต่อปี ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2565 (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

ภาคเหนือ นับเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ มีความโดดเด่นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความงดงาม สามารถต่อยอดได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ล้านนา ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลักในภาคเหนือที่มีชื่อเสียงระดับโลก ที่ดึงดูดผู้คนเป็นจำนวนมากในแต่ละปีให้เข้าไปสัมผัสเสน่ห์ล้านนา มีการท่องเที่ยว

การจัดการความเสี่ยงในชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองและพึ่งพิงกันเองได้ เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การสร้างระบบ กลไก และกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จำเป็นต้องเริ่มจากการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของทุนมนุษย์ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นในการจัดการความเสี่ยงทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อต่อยอดการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น เนื้อหาที่ปรากฏในตำราเล่มนี้ จึงครอบคลุมการจัดการความเสี่ยงในมิติต่างๆ การสร้างและเชื่อมต่อระบบในชุมชนเพื่อความยั่งยืน เพื่อให้นักศึกษา ผู้สนใจ และผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนในองค์กรภาครัฐและนอกภาครัฐสามารถนำไปเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยงและต่อยอดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างร่วมสมัย

ISBN 978-616-602-198-1

9 786166 021981

ราคา 330 บาท

หมวดสังคมศาสตร์